

ZODEN AAN DE DIJK

samenwerken aan water en ruimte

ZODEN AAN DE DIJK

samenwerken aan water en ruimte

Waterbeheer en ruimtelijke opgaven zijn lange tijd gescheiden beleidsdomeinen geweest, maar de huidige tijdgeest vraagt om een meer integrale en innovatieve aanpak van projecten. De toenemende betrokkenheid van steeds meer partijen – niet alleen overheden maar ook bewoners, boeren, industrie, recreanten, weggebruikers en natuurbeschermers – maakt het belangrijk om tot breed gedragen besluiten te komen. De decentralisatie en bezuinigingen van de laatste jaren maken samenwerking nog urgenter.

Om deze samenwerking te bevorderen organiseert Platform 31 sinds 2012 in opdracht van de Unie van Waterschappen, Rijkswaterstaat, het Deltaprogramma en het Ministerie van I&M de leergemeenschappen

Water en Ruimte. In de leergemeenschappen wordt kennis uitgewisseld tussen praktijkexperts met diverse achtergronden en vindt (regionale) netwerkvorming plaats. Daarnaast fungeren de leergemeenschappen als kennismakelaar tussen nationale beleidsvorming en concrete uitvoering van projecten in de dagelijkse praktijk.

WEGWIJZER

Op 26 juni 2014 werd in Fort Wierickerschans een landelijke bijeenkomst van de leergemeenschappen gehouden. Het idee was om individuele praktijkervaringen uit het hele land samen te brengen en voor iedereen toegankelijk te maken: wat werkt wel en wat niet? Deze dag leverde zo'n tweehonderd ideeën op die vervolgens door de initiatiefnemers (Rijks-

DIT SCHRIFT BIEDT AAN DE HAND VAN PRAKTIJKERVARINGEN GOUDEN TIPS VOOR IEDEREEN DIE SAMENWERKT AAN PROJECTEN OP HET SNIJVLAK VAN WATER EN RUIMTE.

waterstaat en de TU Delft) zijn geordend aan de hand van zeven thema's: timing, relaties bouwen, participatie, verbeelding, grenzen verleggen, financiële coalities smeden en ruimte maken. Het mag duidelijk zijn dat de thema's niet altijd strikt te scheiden zijn. Dat hoeft ook niet, want uiteindelijk hangt alles met elkaar samen in de totstandkoming van een project. Met deze thema's proberen wij dan ook zeker geen hokjes te creëren, maar houvast te bieden en de weg te wijzen naar adviezen uit de praktijk.

De opbrengst van deze dag vormt de basis van dit schrift. U vindt bij ieder thema drie gouden tips die volgens de leden van de leergemeenschappen sterk bijdragen aan succesvolle samenwerking. Daarnaast is telkens een voorbeeldproject gekozen, waarbij een ervaringsdeskundige

reflecteert op het desbetreffende thema en de bijbehorende tips. De zeven voorbeeldprojecten en experts weerspiegelen een dwarsdoorsnede van projecten en partijen: kust, rivieren, stedelijk, landelijk, gemeenten, provincies, waterschappen en Rijkswaterstaat vindt u allemaal terug.

CHECKLIST

De projecten en experts vormen samen met de gouden tips niet alleen een inspiratiebron, maar ook een checklist; wie over al deze aspecten nadenkt, is al een aardig eind op de goede weg. Daarnaast hopen we dat 'zoden aan de dijk' een verrijking is van de *community of practice* zoals deze in de leergemeenschappen groeit en bloeit.

TIMING

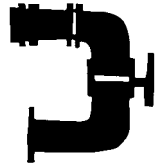
Denk van te voren goed na over het juiste moment om je plannen kenbaar te maken aan alle betrokkenen. Wanneer praat je met wie?

Zoek uit waar bestuurders een lans voor breken. Als er bestuurlijke aandacht is, kan je meer in termen van tijd en geld.

Zie af van een te strakke planning als andere kansen niet tijdig kunnen worden meegekoppeld.

TIMING

Praktijkexpert: Peter Smaal
06.5519.4196, smaal@hs-adviseurs
Casus: FluviaTiel

In de linkeroksel van de Waal en het Amsterdam-Rijnkanaal ligt FluviaTiel. In dit gebied komt een klimaatdijk, zodat een grotere hoeveelheid water Tiel en omgeving veilig kan passeren. De gemeente heeft besloten tot een integrale gebiedsontwikkeling, zodat onder meer het creëren van woningen binnendijks, meer groen buitendijks, een haven en recreatiemogelijkheden in een stadspark gelijktijdig kan worden aangepakt. ‘Omdat het een complexe opdracht is, gezien de vele functies in dit gebied van veertig hectare, heeft de gemeente mij gevraagd om dit proces samen met de gemeentelijke projectleider te begeleiden’, zegt Peter Smaal van H&S Advies, dat gespecialiseerd is in ruimtelijke ontwikkeling. Het aantal belanghebbenden is groot: Rijkswaterstaat, de provincie Gelderland, het waterschap, gemeente, omwonenden, havengebruikers, re-

creanten, beroepsvaart en ga zo maar door. ‘Een ingewikkeld aspect is dat de dijk buitendijks moet worden vergroot. Hiervoor is fysieke compensatie nodig voor het water, dat daardoor plaatselijk minder ruimte krijgt, terwijl er bij hoogwater juist meer water doorheen moet kunnen. We gaan om die reden een nevengeul graven. Dat is een hele toer.’

GOEDE DOORSTROOM

Het plan lag al lang te sudderen, terwijl ingrepen op korte termijn noodzakelijk zijn. ‘Elk project is anders. In dit geval was het handiger om eerst in een klein groepje een visie te ontwikkelen, waar dan gericht op gereageerd zou kunnen worden. Hiermee hebben we een doorbraak bereikt in een stroperig proces van jaren. Vervolgens moet je de stroom gaande zien te houden. In ieder proces weet je één ding zeker, namelijk dat het niet zal gaan

‘HET IS ZAAK HET PROCES OP GANG TE HOUDEN, OOK AL MOET JE DAARVOOR SOMS EEN BOCHT MAKEN’

zoals je verwacht. De kunst is om de aanpassingen de voortgang zo min mogelijk in de weg te laten zitten. Wij kregen drie miljoen van de provincie voor FluviaTiel, en 1,2 extra als we voor 1 januari 2017 zouden opleveren. Dat zou kunnen, maar woningbouw is altijd een onzekere factor. We hebben daarom besloten de woningbouw uit het plan te schrappen. Die komt er wel, maar is geen essentieel onderdeel van FluviaTiel, dat is natuur en waterbescherming. Bij de planning hebben we vervolgens teruggedeneerd vanuit de opleverdatum. Vervolgens doemde er een groot probleem voor die planning op: er ligt een gasleiding in het gebied waar teveel druk op zou komen te staan. Die moest worden omgelegd, wat zoveel kost dat het budget niet langer haalbaar was. De provincie heeft toen zelf voorgesteld de deadline uit te stellen, want als we langer de tijd

hebben, kunnen we kosten besparen. De grootste kostenpost is het aanvoeren van grond. Als je dat in delen kunt doen, is dat beduidend goedkoper dan als het snel in één keer moet gebeuren. Zo houden we het toch binnen het budget.’

GEZOND VERSTAND

Het is kortom zaak om het proces op gang te houden, ook al moet je daar soms een bocht voor maken. ‘Als iedereen teveel gefocust is op zijn eigen traject in het geheel, leidt dit tot tunnelvisie in plaats van een goede doorstroom. We zouden allemaal voor alles ons gezond verstand moeten gebruiken. Het uitsluitend denken in toetsingsnormen, risicoanalyses en regels kost enorm veel tijd. Natuurlijk moet het deugen, maar er worden wel heel veel zinloze uren gemaakt als niet steeds voorop staat: hoe staan we er samen in?’

RELATIES BOUWEN

Besteed tijd en aandacht aan het opbouwen van persoonlijke relaties met betrokkenen uit alle verschillende groepen belanghebbenden.

Laat je personeel deel uitmaken van netwerkorganisaties. Regelmatige netwerkbijeenkomsten zorgen voor kennisuitwisseling, spontane ideeën en vroegtijdig met elkaar meedenken.

Zorg voor een goede afstemming van informatie (beheer) tussen alle partijen. Dat versterkt de onderlinge betrokkenheid.

RELATIES BOUWEN

Praktijkexpert: Ariane Tuinenburg-Jansen

06.2508.3555, ariane.jansen@rws.nl

Casus: Overkapping station Rotterdam

Het stationsgebied in Rotterdam – het station groeide uit tot een OV-terminal – heeft een gigantische nieuwe overkapping gekregen. Daarvoor sijpelde de neerslag die naast het perrondak op de sporen viel door de bodem naar het grondwater. In het nieuwe ontwerp wordt al het afgevangen hemelwater regelrecht afgevoerd naar het riool. Hierdoor, en door de aanleg van de Randstadrail en de diepwanden van het nieuwe metrostation CS, daalt de grondwaterstand. Daar is onvoldoende rekening mee gehouden. ‘Als er al in de ontwerpfase iemand van de gemeente bij de projectontwikkelaar aan tafel had gezeten die kennis heeft van het grondwatersysteem, waren de effecten van de diverse bouwprojecten op het grondwater beter meegewogen’, zegt Ariane Tuinenburg-Jansen, senior adviseur bij Rijkswaterstaat, Directie Leefomgeving, Bodem+. Rond het station zijn nog meer samenhangende

projecten uitgevoerd, zoals de aanleg van een ondergrondse parkeergarage van vier verdiepingen. ‘Er is geen gezamenlijke visie ontwikkeld. Er had een gebiedscoördinator aangewezen moeten worden, een regisseur.’

WORKSHOPS

Daar is lering uit getrokken. In een workshop is door alle betrokken partijen gezamenlijk geanalyseerd hoe dit complexe proces beter had kunnen verlopen. ‘Er kunnen beter meteen randvoorwaarden worden opgesteld voor het hele gebied. Van te voren kun je dan een scan maken: wat zijn de haken en ogen van alle projecten gezamenlijk? Wat zijn de (juridische) verplichtingen van alle betrokken partijen? Er worden door Bodem+ hulpmiddelen ontwikkeld om grondwaterspecialisten te helpen hun belangen beter onder de aandacht te brengen in ruimtelijke ordeningsprojecten. Zo is gebleken dat het maken

‘GA OP ZIJN MINST EEN KEER SAMEN EEN KOP KOFFIE DRINKEN’

van plaatjes helpt om de ‘taalbarrière’ te slechten tussen de wereld van water en ruimtelijke ordening.’ Inmiddels trekt Bert de Doelder, ingenieur en adviseur geohydrologie bij de gemeente Rotterdam, ook door het land om de *lessons learned* in Rotterdam met anderen te delen.

Doorgaans wordt er wel veel tijd gestoken in de technische en financiële kant van projecten, weet Tuinenburg-Jansen, maar dat is niet genoeg. ‘Het bewustzijn over de effecten van projecten op het grondwater neemt toe. Maar je merkt wel dat het niet voldoende is als het belang van het grondwater ergens staat vermeld, bijvoorbeeld in een structuurvisie. Het gaat erom dat het belang echt gaat leven, dat het in de genen komt te zitten. En dat geldt natuurlijk voor meer onderwerpen. Als specialisten hun belangen bij elkaar voor het voetlicht kunnen brengen, gaat het totaalbeeld bij iedereen leven. Iedere specialist

moet over zijn eigen belangen heen leren kijken en zo zijn eigen vakgebied overstijgen.’

BIJ WIE MOET JE ZIJN?

En daarvoor is het leggen van relaties onontbeerlijk. ‘Bouw een netwerk op. Vind uit bij wie je moet zijn. En dan is het belangrijk dat je achter je bureau vandaan komt. Ga op zijn minst een keer samen een kop koffie drinken; een relatie is anders als je elkaar hebt ontmoet. Ga kijken hoe problemen elders worden opgelost. Het is goed om te weten hoe ze het doen met het grondwater in Amsterdam, of in Hoogeveen. In het eigen werkgebied moet je relaties hebben buiten je eigen specialisme. Ik ben een voorstander van regelmatige regionale netwerkbijeenkomsten rond ruimte en water. Als deze bijeenkomsten dichterbij huis zijn, is de kans dat mensen komen groter en dat maakt samenwerken makkelijker als het moet.’

PARTICIPATIE

☐
Leg de gebruikers van de ruimte niet alleen uit wat er gaande is; benut ook hun kennis. Goed luisteren verbetert niet alleen de kwaliteit maar versnelt ook het beslissingsproces.

☐
Walk your talk: wek geen onhaalbare verwachtingen. Geef de adviesruimte duidelijk aan. Bedenk ook dat je intern moet kunnen waarmaken wat je extern belooft.

☐
Zorg voor direct contact tussen publieke en private partijen.

PARTICIPATIE

Praktijkexpert: Johan Grijpstra
058.2925.925, j.grijpstra@fryslan.nl
Casus: Toekomstvisie Friese Veenweiden

Door ontwatering verdwijnt het Friese veen langzaam maar zeker. Daardoor daalt de bodem. Gevolg is dat gebouwen, leidingen, rioleringen en wegen verzakken, natuurgebieden verdrogen en het landschap verandert. De ontwatering heeft grote invloed op de inrichting en het gebruik van het gebied, waar onder meer duizend boeren hun koeien weiden. ‘Vanachter je bureau kun je niet goed inschatten waar de pijn precies zit’, weet projectleider Johan Grijpstra. Om niet over de hoofden van de gebruikers heen een visie te ontwikkelen, heeft de provincie samen met Wetterskip Fryslân, de gemeenten en gebruikers de Veenweidevisie opgesteld. ‘Ambtenaren waren van begin af aan betrokken, maar de stap naar de mensen die wonen en werken in het veenweidegebied moest nog worden gezet. De problematiek bleek vrijwel onbekend. We hebben eerst de feiten

op een rij gezet. De bodem is opnieuw in kaart gebracht en er zijn scenario’s doorgerekend voor 2050 en 2100: wat zijn dan de veendiktes, de waterstanden en de CO₂-emissies? En wat zijn daarvan de gevolgen, bijvoorbeeld voor de waterkwaliteit in Friesland? We hebben om te beginnen kleine bijeenkomsten belegd met representanten van waterbeheer, natuur, landbouw, recreatie, bewoners en gemeenten. We wilden weten of we het allemaal eens waren over de feiten, of de betrokkenen wel wilden dat we er iets aan doen en of ze daaraan mee wilden werken.’

BEGRIJ

Zo werd al snel duidelijk dat de veronderstellingen van ambtenaren niet altijd kloppen. ‘Wij verwachtten bijvoorbeeld brede zorg over het landschap en over effecten van ontwatering op funderingen (paalrot). Maar dat bleek bij huizenbezitters vrijwel

‘VANACHTER JE BUREAU KUN JE NIET ZIEN WAAR DE PIJN PRECIES ZIT’

niet te spelen. Zij wilden vooral duidelijke informatie van de overheid, ook omdat offertes over funderingsaanpassingen daardoor veel beter te beoordelen waren. Het waren de boeren die de meeste angst bleken te voelen. Wat ook direct opviel is dat de mensen van natuurbescherming veel begrip toonden voor de boeren.’

VERTROUWEN

Vervolgens zijn touch-table workshops georganiseerd. Daarin konden de effecten van mogelijke oplossingen direct en voor iedereen zichtbaar worden doorgerekend. ‘Bijkomend voordeel daarvan is dat alle betrokkenen zien hoe ingewikkeld een besluitvormingsproces is. Als een bepaalde partij iets wil, wordt meteen zichtbaar wat dit zou betekenen voor de andere partijen. Dat brengt direct meer onderling begrip.’ Het walk your talk-principe staat hoog bij Grijpstra in het vaandel. ‘Je kunt niet aan de wensen van iedereen

tegemoet komen, die kunnen haaks op elkaar staan. Dat moet je duidelijk zeggen. Evenzo moet je altijd vragen beantwoorden als je dat hebt beloofd. Als je slordig bent of dingen laat liggen, vertrouwen de andere partijen je al snel niet meer. Dan haken ze af en uiteindelijk vertraagt dat het proces alleen maar.’

Nog een *lesson learned*: vergissen is menselijk, maar je moet fouten wel meteen herstellen. Grijpstra: ‘Wij zijn in eerste instantie twee partijen vergeten: de gaswinning, die vaak de schuld krijgt van bodemverzakking, en de biologische landbouw. Toen we daar achter kwamen hebben we er prioriteit aan gegeven om dat te repareren. En dan nog een laatste tip: vergeet de beslissers bij de regionale overheden en de waterschappen niet. Die willen ook weten waar het draagvlak ligt. Laat ze participeren in het proces, zodat ze de problematiek niet op het laatste moment koud op hun bord geschoven krijgen.’

VERBEELDING

Werk met een kanskaart in plaats van een uitvoeringsprogramma. Wie verder kijkt, kan meer zien.

Communiceer in woord en beeld; visualisatie overbruggt de taalkloof. Laat in workshops op kaarten zien wat de effecten van maatregelen zijn.

Breng helder in beeld wat je opgaven zijn in een gebied.

Wacht daar niet mee tot andere partijen met plannen komen.

VERBEELDING

Praktijkexpert: Maartje Scholten

06.2203.1366, mscholten@delft.nl

Casus: Groenblauw Delft Zuidoost

Delft Zuidoost is een gebied waarin woonwijken worden afgewisseld met de campus van de Technische Universiteit, monumentale panden en bedrijventerreinen. Daar komen nog eens 4800 (studenten)woningen bij, en een Technische Innovatie Campus. Met zo'n dichte en gevarieerde bebouwing is het belangrijk dat er aandacht wordt besteed aan de kwaliteit van de leefomgeving. Een groene en waterrijke inrichting maakt daar een belangrijk deel van uit. Het gemeentelijk beleid op het gebied van water, ecologie en duurzaamheid is in 2010 als voorwaarde voor ruimtelijke ontwikkeling vastgelegd in het project-MER bestemmingsplannen Delft Zuidoost. Dit vroeg om integrale oplossingen in het hele gebied. Begin 2011 zijn onder meer de gemeente, het hoogheemraadschap, de studentenwoningcorporatie, een bewonersvereniging en de universiteit samen begonnen aan het project Groenblauw.

Maartje Scholten, projectleider Groenblauw bij de gemeente: 'Het betreft niet alleen woon- en werkgenot, met aspecten als recreatiemogelijkheden en sociale veiligheid. Het gaat uiteraard ook om verbetering van de luchtkwaliteit en afname van de wateroverlast. Er moet genoeg oppervlakte overblijven om een plotselinge grote hoeveelheid water weg te kunnen werken. We wilden de kwaliteit van het groen en het water verbeteren en waar mogelijk groen en blauw toevoegen aan het grijs (bebouwing). Op de kanskaart die we voor Zuidoost hebben gemaakt, hebben we steeds samen gekeken waar en hoe we die doelen konden combineren. Bijvoorbeeld door natuurvriendelijke oevers te maken, omdat die de ecologische kwaliteit en de biodiversiteit verbeteren en ruimte maken voor waterberging, maar ook met groene daken, betere duikers, insectenhôtels, enzovoort. Dat hangt binnen het hele

'OP DE KANSENKAART HEBBEN WE SAMEN GEKEKEN HOE WE DOELEN KONDEN COMBINEREN'

gebied allemaal samen. Uiteindelijk heeft dit geleid tot een kaart met 180 mogelijke maatregelen.'

MONOPOLY-GELD

Als er wordt gedacht vanuit kansen, betekent dit ook dat de maatregelen die later niet meer nodig blijken te zijn, van tafel kunnen. Worden maatregelen meteen voor tien jaar vastgelegd, dan wil het aan die flexibiliteit nog wel eens schorten. De keerzijde daarvan is het gevaar dat ze niet worden opgepakt. 'Het mag niet bij plannen blijven. Daarom moet je voortdurend stimuleren dat de verschillende partijen bij elkaar aanhaken. Gaat de TU Delft onderhoud plegen aan het warmtenet? Dan kan wellicht het water daarin mee worden genomen. Gaan we ergens het riool vervangen? Dan is het ongetwijfeld lonend om in dat stuk meteen iets aan de bomen te doen. Alle partijen moeten steeds bij de les blijven en verder kijken

dan hun eigen kleine stukje van het gebied. Omdat het proces langdurig is en kan gaan vervelen, heeft het blijvende aandacht nodig. Die geef je bijvoorbeeld door samen successen te vieren en goed de voortgang te rapporteren.'

Nog een tip: 'Bereken niet alleen wat de kosten van maatregelen zijn als er slim wordt samengewerkt. Bereken daarnaast wat die kosten zijn vanuit de nullijn, dus als alle partijen ouderwets alleen hun eigen ding hadden gedaan. Dan zie je het verschil dat dit oplevert en dat is vooral voor commerciële partijen belangrijk. Reken ook uit wat de toegevoegde waarde van een maatregel is, bijvoorbeeld: met hoeveel gaat de WOZ-waarde van woningen omhoog als ze aan water komen te liggen? Ik heb het dan altijd over Monopoly-geld; het is geen geld dat ergens op een rekening staat, maar een manier om waarde uit te drukken die alle partijen begrijpen.'

GRENZEN VERLEGGEN

Denk zo vroeg mogelijk met alle partijen gezamenlijk na over de relatie tussen water en ruimte. Controleer de effectiviteit en efficiëntie van de bestaande watertoetsen.

Stuur alle ruimtelijke plannen langs het waterschap en omgekeerd. Streef in de beoordeling van de plannen naar een 'ja, vermits...' in plaats van een 'nee, want...'

Durf autonomie binnen de sectorale verantwoordelijkheid los te laten.

GRENZEN VERLEGGEN

Praktijkexpert: Hans van Dalfsen
071.4065.000, h.vandalfsen@katwijk.nl

Casus: Kustwerk Katwijk

Katwijk was een van de zwakke schakels langs de kust, waar versterking nodig was. Dit zou betekenen dat de duinen in het laagste gedeelte tot vier meter boven het niveau van de boulevard moesten worden opgehoogd, wat het zicht op zee van de bewoners weg zou nemen. Als de duinen minder hoog zouden worden, moesten ze breder worden; niet handig in een badplaats. De oplossing was: een dijk-in-duinconstructie met een parkeergarage erin.

Hans van Dalfsen van de gemeente Katwijk: 'We wilden aan zoveel mogelijk wensen van alle partijen tegemoet komen. De insteek is daarom steeds geweest: kan het? Dan doen we het. Dus niet: nee, want dat is anders.' Traditioneel heeft het waterschap de leiding in dit soort projecten, maar in dit geval is van begin af aan samen opgetrokken. 'Als het waterschap en de gemeente

samenwerken, voorkom je tijd-rovende misverstanden.' Er werd een projectorganisatie gevormd waarvan de regiegroep zorgde voor de dagelijkse aansturing. Daarnaast was een klankbordgroep, die bestond uit een breed gezelschap van bewoners, horeca, natuurbeschermers en andere verenigingen. Zo werd iedereen gehoord. Van Dalfsen, die in de regiegroep zit: 'Onze vraag was steeds: wat kan ik voor je betekenen? Als je met die basishouding werkt, is het verrassend hoeveel er wél kan.' Op het oorspronkelijke plan zijn 67 zienswijzen ingediend, terwijl er na het vaststellen van het aangepaste plan zes beroepen kwamen, waarvan vier van hetzelfde bedrijf. Dat is heel weinig. 'Met de strandpaviljoenhouders is afgesproken dat ze een maand eerder weg zouden gaan in seizoen 2013, en het jaar daarop een anderhalve maand later open

'ALS JE MENSEN STEEDS VRAAGT WAT JE KUNT BETE- KENEN, ZUL JE VERRAST ZIJN WAT ER ALLEMAAL KAN'

zouden gaan. Duidelijkheid bleek het belangrijkste, want als zij ruim van te voren weten dat ze 1 oktober weg moeten zijn, hoeven ze bijvoorbeeld geen reserveringen voor bruiloften na die datum af te zeggen. Tegenover die kortere seizoenen moet dan wel staan dat wij onze planning halen, en dat is gelukt.'

ZICHT OP ZEE

Ook de aanbesteding verliep anders dan anders. 'We hebben gewerkt met een E&C-contract. De vraag is dan wie zo kan bouwen dat aan de eisen van het eindproduct wordt voldaan, hoe is aan de bouwer. Door mededingers zelf met oplossingen te laten komen, trek je innovatie uit de markt. Ook hebben we een bonus in het vooruitzicht gesteld als er weinig klachten over bouwoverlast kwamen en die klachten goed werden afgehandeld.' Tijdens de uitvoer stonden de bouwketen van

de opdrachtgever en Ballast Nedam naast elkaar, wat ook ongebruikelijk is. 'We konden zo bij elkaar naar binnenlopen als we iets te overleggen hadden.'

Het verleggen van grenzen heeft nog een pluspunt opgeleverd. 'Aan de zuidkant van de garage waren de duinen al behoorlijk hoog, daartussen maakte de hoogtelijn dus een knik. Nadat een Katwijker een emotioneel pleidooi had gehouden voor vrij zicht op de branding, bleek dat we dat hoge stuk alsnog konden verlagen, vermits we het zand niet zouden weghalen maar aan de zee-kant neer zouden leggen. Nu kun je daar zelfs Scheveningen weer zien liggen, terwijl dat al heel lang niet meer mogelijk was door de natuurlijke ophoging van dat zuidelijke stuk duin. Tegelijkertijd is hierdoor de knik in de nieuwe duinlijn weggevallen, waardoor het een mooier, glooiender geheel is geworden.'

FINANCIËLE COALITIES SMEDEN

□
Vul je rol als waterschap in stedelijk gebied beter in. Daar komen de meeste inkomsten vandaan.

□
Praat bij de start van de samenwerking niet meteen over de verdeling van de kosten, breng liever gaandeweg de financieringsstromen bij elkaar.

□
Koppel steeds nieuwe projecten aan het werk in uitvoering. Heb geduld en wacht op kansen.

FINANCIËLE COALITIES SMEDEN

Praktijkexpert: **Gerrit Vrielink**
038.4557.344, gvrielink@wgs.nl
Casus: **Stukje bij Beekje**

De Westerveldse Aa was ooit een mooi beekje in de vrije natuur bij Zwolle, tussen Berkum en Wythmen, maar de stad groeide maar door. In de jaren negentig was er weinig meer van over en liep het magertjes langs de rand van een bedrijventerrein. In die tijd ontstond het plan om de beek weer in zijn oude glorie te herstellen, zodat het weer een ecologisch overgangsgebied zou worden waarin gecreëerd kan worden. Tegelijkertijd konden er dan andere problemen aangepakt worden: rioleringsproblemen bijvoorbeeld, en de waterkwaliteit was ook niet geweldig. Met de hierover geschreven toekomstvisie uit 1998 was iedereen het eens, en toch ging het niet door. ‘Er was geen geld voor’, zegt Gerrit Vrielink van het Waterschap Groot Salland, die van begin af aan bij dit project betrokken is geweest. Nu, vijftien jaar later, is het toch gelukt.

Niet in een keer, maar stukje bij beetje. Twaalf stukjes om precies te zijn. ‘We keken samen met de gemeente Zwolle steeds waar we tegen de grens van een ander project aan zaten, en bedachten dan: hoe kunnen wij aankoppelen? Wie zou hieraan mee kunnen betalen? Als er ergens subsidie vrijkomt, welk project van ons komt daar dan voor in aanmerking?’

UIT ONVERWACHTE HOEK

Financiële coalitiegenoten zijn niet alleen maar de gemeente of de provincie of RWS, het kan ook uit onverwachte hoek komen. ‘Toen PEC Zwolle een nieuw stadion wilde, moesten andere voetbalvelden daarvoor opschuiven, richting de Westerveldse Aa. Dan kun je elkaar helpen.’ Ook de uitbreiding van de golfbaan kwam als groeipen. ‘Zij kwamen bij ons omdat wij daar een watergang hebben, terwijl

‘JE MOET NIET ALTIJD ALLES TOT OP DE CENT TOEREKENBAAR WILLEN MAKEN’

zij op de greens lage, natte delen wilden aanleggen om het de spelers moeilijker te maken. En waar zij grond weg willen halen, zien wij kans voor waterberging. Zo los je het samen op. Ook Prorail is een keer partner geweest, bij de aanleg van een fietspad langs het spoor.’ De wereld staat niet stil, ervoer Vrielink. Ging het vijftien jaar geleden vooral over waterkwaliteit, sinds een jaar of zeven is er veel meer aandacht voor ecologische aspecten en komt daar dus ook geld voor vrij. Dan kun je de doorloop van de beek mooi combineren met een overgangsgebied voor flora en fauna. Zo zijn voor land- en waterdieren aparte passages gemaakt waardoor zij niet worden onderbroken in hun trek. Dat was niet altijd gemakkelijk: de beek is zelfs onder de Nieuwe Vecht door geleid. ‘Met het grijze gebied tussen verschillende belangen moet je creatief

omgaan’, weet Vrielink. Zo is toen het waterschap de tuin van een kantoor dat grensde aan de beek wilde opknappen, een integraal ontwerp gemaakt met de gemeentelijke plannen voor het park.

GUNNEN

‘Je moet elkaar wat gunnen, en erop vertrouwen dat er dan iets voor terugkomt. Ikzelf ben daar in al die jaren vrijwel nooit in beschaamd. Je moet niet alles tot op de cent toerekenbaar willen maken, maar samen bouwen aan iets moois. Daarom is het belangrijk dat je andere partijen goed kent en regelmatig spreekt.’ Vrielink is zelf wel eens verbaasd dat het allemaal gelukt is. ‘Er moet alleen nog een stukje onder een oprit van een snelweg door. En daar ligt ook een gasleiding in de weg. Maar ook daar komt wel weer een oplossing voor.’

RUIMTE MAKEN

Sta open voor elkaars belangen en problemen, wees eerlijk en nieuwsgierig. Trek samen het veld in, juist als het regent. En durf ook wat van buiten komt binnen te halen.

Benader de combinatie van water en ruimte als een leefwereld en niet als een systeemwereld.

Kijk bij het maken van de plannen ook buiten het betreffende gebied. Kijk welke effecten het eigen gebied en de omgeving op elkaar hebben en zoek de interactie op.

RUIMTE MAKEN

Praktijkexpert: **Martijn Schraven**
077.3891.195, martijn.schraven@wpm.nl

Casus: **Maasgaard**

Martijn Schraven van het Waterschap Peel en Maasvallei wilde de kwaliteit van de natuur, het water en de recreatie rond twee beken verbeteren. De plannen werden begroot op ongeveer tien miljoen euro, maar helaas kwam daar de bezuiniging van het Rijk overheen, waardoor de provincie zich noodgedwongen terug moest trekken. ‘Tegelijkertijd klopten de wethouders van Horst aan de Maas en Venray bij ons aan met de vraag of wij meer recreatiemogelijkheden langs de beken konden creëren. De wil was er dus wel van alle kanten. Dan is het extra spijtig als de subsidiebronnen opdrogen.’

Ze besloten niet bij de pakken neer te zitten en op zoek te gaan naar ‘nieuw geld’. ‘Zo kwamen we op het idee van de natuurcompensatiegelden. Wanneer bijvoorbeeld een boer een stal wil bouwen en daarvoor natuur onttrekt, moet hij óf zelf een

nieuw stukje bos aanleggen, óf compensatiegeld betalen. In de praktijk leidt dit vaak tot versnippering: als iedere ondernemer zijn eigen compensatie moet regelen, krijg je her en der kleine stukjes groen en dat zit vaak weer nieuwe ontwikkelingen in de landbouw in de weg. Waarom dan niet al dit compensatiegeld binnen een groter gebied verzamelen en daarmee samenhangende, robuuste natuur aanleggen waar het grote geheel baat bij heeft?’

HET GROTE GEHEEL

De wethouders, de gedeputeerde en de dijkgraaf bleken dit een goed idee te vinden. ‘Het mooie is dat juist de bestuurders pleitten voor een integrale aanpak van het buitengebied van Horst aan de Maas en Venray.’ Beide gemeenten, het waterschap en de provincie Limburg hebben vervolgens samen de gebiedsvisie Maasgaard opgesteld,

‘JE MOET BUITEN DE GEBAANDE PADEN DENKEN EN ZORGEN DAT JE MET CREATIEVE MENSEN IN CONTACT KOMT’

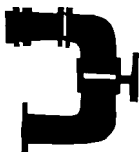
waarin alle slimme ruimtelijke keuzen zijn geland. Uit deze visie werden dertien deelprojecten geselecteerd, waar ook de twee beken onder vallen. Zo worden verschillende doelstellingen met elkaar gecombineerd.

Door de handen ineen te slaan, zijn de partners in staat veel sneller en sterk kostenbesparend te werken. De gedeputeerde was daar zo van gecharmeerd dat hij 7,5 miljoen euro aan ‘Impulsgelden’ (natuur, water, groen) ter beschikking stelde. Samen met het compensatiegeldenplan van de twee gemeenten en de provincie en geld van het waterschap werd een pot gevormd van achttien miljoen euro. ‘Nu wij in de Maasgaard ruimte nemen en geven en het grote geheel bekijken, kunnen we bovendien veel beter voorkomen dat de boeren er last van hebben. Bijvoorbeeld door te werken op de grond die de minste landbouwkwaliteit heeft; vaak is

dat in onze beekdalen. Zo kunnen we de intensieve landbouwgrond hogerop ontzien.’

Heeft Schraven nog tips? ‘Geef goede plannen van ondernemers de ruimte. Wil iemand een minicamping aanleggen die ook nog een bijdrage levert aan het groene decor, kijk dan hoe je kunt helpen.’ Maar pas op: ‘Wek geen verwachtingen die je niet kunt waarmaken, en geef duidelijk aan tot hoever de ruimte reikt.’

Makkelijk is deze nieuwe manier van werken niet. ‘Je moet buiten de gebaande paden denken en zorgen dat je bij de diverse partijen met creatieve mensen in contact komt. Dan blijkt er veel te kunnen. Soms moet je regels aanpassen of oprekken om te zorgen dat plannen blijven passen. En je moet steeds weer opnieuw aan iedereen uitleggen wat de voordelen zijn. Het is veel harder werken dan volgens het oude stramien, maar ook veel leuker.’

TIMING

06.5519.4196

RELATIES BOUWEN

06.2508.3555

PARTICIPATIE

058.2925.925

VERBEELDING

06.2203.1366

GRENZEN VERLEGGEN

071.4065.000

FINANCIËLE COALITIES SMEDEN

038.4557.344

RUIMTE MAKEN

077.3891.195

COLOFON

Dit schrift maakt deel uit van de Samenwerkingsverband-doo's. **Projectproductie en tekst** Jacqueline Hoefnagels, info@jjhoefnagels.nl **Art direction, vormgeving en 3D-illustraties** Marlies Visser, info@marliesvisser.nl **Foto's** RWS, gemeenten en waterschappen **Printwerk symbolen** Geoffrey Huizinga **Houtwerk** Tijn Orlando Frijns en Anna Barbara Kolbe. Dit project kwam tot stand op initiatief van Trudes Heems/TU Delft met steun van Rijkswaterstaat/ Jan Dirk van Duijvenbode. **Voor meer informatie** Trudes Heems, MFFD-BT-tbm@tudelft.nl.